

TÍÐINDI

mentunarliga menningin seyra niður við smáum brellbitum.

Eitt dømi: Nakrir næmingar vildu gera ein stuttfilm, um nakrar innbrotstjóvar sum skuldu stjala ein kostnaðarmiklan málning. Men fyri at kunna skriva handritið máttu næmingarnir fyrst seta seg inní hvat tað vórðu fyri málningar vit áttu á Háskúlanum, og knappliga bleiv tað ein spennandi undir-verkætlan fyri at læra meira um mannin Mikines og hansara málningalist.

Eitt annað dømi, sum er púra feskt, er frá Dansieksperimentinum har helmingurin av teimum 70 ungu fólkunum ongantið høvdu verið á Háskúlanum. “OK tit, koreografiin hjá Dianu venur niðri í Rasmusarstovu í dag! - Hvør er Rasmus?”, spurdi onkur.... Og so fingi vit høvið til at vísa teimum vøkru myndina hjá Gregoriusen, og fortelja teimum um Rasmus Rasmussen, vanligu nevndur Rasmus á Háskúlanum, sum undir dulnevninum Regin í Líð skrivaði Babelstornið, fyrstu føroysku skaldsøguna fyri 110 árum síðani, Glámlýsi, Føroya Flora, Fiskimannafelagið, Sjálvstýrisflokkurin og so frameftini... Tit kenna søguna, men tað gjørdi tey ikki. “Og kom líka við útum, siggja tit hasar stóru steinarnar? Tað vóru Símun og Rasmus sum stovnaðu Háskúlan, og teimum at takka kunnu vit dansa her í dag.”

Onkur heldur kanska

at hetta man ikki muna serliga væl? Møguliga er tað ikki so nógv, nei. Men tað er tó nakað. Og helvtin av onkrum er framvegis meira, enn 100% av ongum.

Hvat høvdu Rasmus og Símun sagt, um teir onkursvegna frættu, at populerasta skeiðið á Háskúlanum 120 ár seinni, var eitt modernað dansieksperiment? Halda tit at teir høvdu sagt: “Hip-Hop á Háskúlanum? Nei, tað var ikki gamalt.” Neyvan. Eg hugsji, at teir høvdu verið glaðir. Tí tað skapar trafikk á háskúlanum og tilknýti til stovnin.

Ná. Orsøkin til hví eg haldi at ØLL ung skuldu farið á Háskúla, ikki í staðin fyri Miðnáms-skúla, men í øllum førum áðrenn ella aftaná: Mentaskapur kann ongantið “náast” við eini stýrdari lestrarætlan har onkur úr erva við lógum og kunngerðum fyllir konkreta førleikamenning uppí hesi smáu kørini, inntil tey eru full. Mentaskapur og menning eru ein drúgv process, í eini tíðarrøð sum er alt annað enn bein, í besta føri eitt dialektisk-kaotisk bland, og við einum úrsliti sum einki vist kann sigast um frammanundan. Annað enn tað, at tað fyri ein stóran part er “lysten der driver værket”, og at megin-parturin av tær verður myndaður saman við øðrum menniskjum. Hetta er eitt týðningarmikið argument sum eg fari at koma aftur og aftur til.

Umframt at verða

drúgv, eru mentaskapur og menning eisini ein djúp og breið tilgongd sum sjálvandi eisini eigur at umfata kulturkanon og tey klassisku dannilsis-idealini um upplýsing til høvdið. Men eg tori at pástanda, at meginparturin av myndanini og menningini seyyar so líðandi niður gjøgnum fleiri ymisk lög av sosialum og skapandi tilgongdum, har næmingurin bara er, og við tí sum hann ella hon bara ger. Saman við øðrum. Sig mær ikki bara hvat tú veitst. Vís mær hvør tú ert.

Og tað er eisini júst her vit skilja tann áhuga-verda týðningin sum listin og tað kreativa arbeiðið hevur fyri at menna felagsskapin, gjøgnum myndanina av menniskjum. Skapandi tilgongdir menna førleikarnar til abstraksjón, refleksjón og diskusjón. Til fascinasjón og forvitni. Djúphugsni og nærveru. Samskipti og samstarv. Álit, tolsemi og ikki minst, samkenslu.

Tá talan er fólksligan felagskap og samhangskraft, ella sum tað so vakurt eitur á føroyskum, savningarmegi og samfesti, so eru omanfyri nevndu eginleikar rættiliga avgerandi.

Og hava politikarnir tørv á einum meira “rasjonellum” argumenti, so bendir nógv gransking á, at ein størri dentur á mentan og list, bæði innan skúlagátt og í samfelagnum annars, kann verða við til at skapa

vøkstur til vinnuna, umvegis nýhugsan og nýmenning.

Hóast vit aldrin kunnu brúka excell-ørk til framrokna figgjarligu úrslitini av okkara íløgum í mentan og list, so áttu visjónir politikararar at víst dirvi, og bara satsa. Hava tit brúk fyri íblástri, so kunnu tit fara eit túr til Íslands: Í verstu krepputíðum reisa tey, mitt í Reykjavíkar Miðbýi, ein stóran flottan tjóðpall. Í Føroyum grava vit tunlar, til bilar, sum opinbart ALLIR skulu parkerast á Skálatrøð. Meðan búskapurin boomar.

Heldur enn at trýsta øll ungfólk skjótast gjørligt gjøgnum ta somu fòrleika-mennandi pylsumaskinuna, sum uppá stutt sikt kanska kann tryggja teir røttu heilarnar til arbeidsmarknaðin og kappingarførið, so áttu okkara fólkavaldu, í sama anda, at raðfest eina meira djarva, fjølbroytta og fría alment-mennandi skúlastípan. Hetta kundi uppá longri sikt, og meira burðardygt, tryggja hendur, hug og hjørtu hjá okkara ungu, sum heil menniskju. Fáa tey ungu persónligt frælsi og harafturat veruliga ávirkan á bæði form og innihald av síni egnu læring, so koma tey kanska sjálvi til ta niðurstøðu, at okkara mentunararvur ikki bara er vakur og verdur at varðveita á tjóðsavninum, men at “tey gomlu” eisini kunnu tala beinleiðis til okkara tíð og okkara trupulleikar.

At leita aftur til røturnar er faktiskt nakað av tí mest modernaða og progressiva vit siggja í londunum kring okkum. Kunsturin er so sjálvandi at nýtulka tað siðbundna onkursvegna, so føroyingar kenna gagn og nýggja gleði við tað góða gamla. Og í so máta er tað als ikki óhugsandi, at røttu atgerðirnar í mun til onkrar av okkara størstu avbjóðingum í framtíðini, liggja í fortíðini. At skilja náttúrugivnu javnváginar, at røkja umhvørvið, at gagnnýta tilfeingið, at duga sær hógv, og kenna nøgdsemi, hava eftir mínum tykki, størri týðning fyri tjóð-skapanina, og kunnu eisini gera okkum væl sjálvbjargnari sum tjóð, enn hendan stuttskygda gongdin vit eru vitni til í dag, í einum bløðrubúskapi sum er alt annað enn sjálvberandi...

Slota vit eftir andanum í verkunum hjá teimum ið tóku stig til jólafundin, til føroyingafelag, og ikki minst til Føroya Fólkaháskúla, so er tað, fyrst og fremst og framvegis MENTANIN sum kann fáa føroyingar at ganga fram í øllum lutum, og megna at gera okkum veruliga sjálvbjargin.

Tí hava vit ikki mál og mentan, og eru ikki tær fremstu drivmegirnar í samfelagnum upplýsingin og andin, hugskotini og listin, so er vandi fyri at vit gerast ókritisk og býtt, at okkara sjálvsfatan og savningarmegi svinnur, og at okkara fólkærði fóltnar.

Tí hevur tað avgerðandi týðning at vit, sum lítil tjóð, varðveita og alsamt menna okkara mentunarstovnar, ikki minst Føroya Fólkaháskúla. Tá byggja vit land. Við at mynda, menta og menna tað einstaka menniskja, og felagsskapin allan.

Føroya Fólkaháskúli var stovnstur í 1899, og hevur sostatt virkað, og ávirkað, í 120 ár. Og sambært uppmøtingini í dag, so doyri hann ikki í ár. Vit eru errin av at hava verið ein partur av hesum stolta mentunarstovni seinastu 5 árin. Birta, børnini og eg hava havt tað gott her á Háskúlanum, og við hesum fara vit at takka fyri okkum, og ynskja tykkum øllum eina góða Ólav-søku. Birta fær seinasta orðið, ella rættari sagt, sangin.